

Wojciech Fijałkowski (1927-2014)

Doktor Wojciech Fijałkowski, urodzony 4 lipca 1927 roku w Żychlinie, zmarł 10 kwietnia 2014 roku w Warszawie – historyk sztuki, muzealnik, varsavianista, wieloletni dyrektor muzeum w Wilanowie.

Lata nauki i studiów spędził w Warszawie. Podczas wojny i okupacji uczestniczył w ruchu oporu jako członek Szarych Szeregów. W 1951 roku na Uniwersytecie Warszawskim został magistrem historii sztuki, w 1974 roku uzyskał tytuł doktora na podstawie rozprawy o wnętrzach pałacu w Wilanowie.

W 1948 roku rozpoczął pracę zawodową, pełniąc funkcję konserwatora parków i budowli zabytkowych w Muzeum Narodowym w Warszawie. W roku 1954 objął kierownictwo muzeum w Wilanowie, gdzie w latach 1955-1964 sprawował nadzór nad rewaloryzacją zabytkowego zespołu pałacowo-ogrodowego, czynnie uczestnicząc w gromadzeniu niezbędnej dokumentacji historycznej oraz opracowaniu założeń muzealno-konserwatorskich i programu organizacji. Do czasu przejścia na wcześniejszą emeryturę w 1991 roku był kolejno kustoszem, kuratorem i dyrektorem. Z jego inicjatywy odbyło się wiele sesji naukowych, poświęconych między innymi Stanisławowi

Kostce Potockiemu, Janowi III i kulturze jego czasów oraz 180-leciu działalności muzeum w Wilanowie.

Większość swojego czasu i swoich prac Wojciech Fijałkowski poświęcił Wilanowowi, szczegółowo omawiając dzieje rezydencji, program ideowo-artystyczny dekoracji pałacu, urządzenie wnętrz i muzealne zbiory. Jesteśmy mu wdzięczni za wytyczenie kierunków opieki nad zabytkami Wilanowa. Najważniejszym z nich jest kultywowanie tradycji architektonicznych i artystycznych tego miejsca. Za sprawą Wojciecha Fijałkowskiego, niestrudzonego badacza, przeprowadzono z sukcesem wiele projektów konserwatorskich i wystawienniczych. Wciąż kontynuowana jest, rozpoczęta w 1954 roku, rebarokizacja dawnej letniej siedziby króla Jana III.

Inicjator uroczystych obchodów 300-lecia Wilanowa w 1977 roku, w programie których znalazło się wiele ważnych wydarzeń, na przykład urządzenie w dawnej Oranżerii stałej ekspozycji rzemiosła artystycznego i plastyki z historycznych

zbiorów wilanowskich, a także rozpoczęcie wydawania muzealnego periodyku „Studia Wilanowskie”, których był w latach 1977-1985 redaktorem naczelnym, a następnie członkiem kolegium redakcyjnego. W roku 1983 w ramach obchodów 300-lecia odsieczy wiedeńskiej zorganizował wraz z zespołem we wnętrzach pałacu znaczącą wystawę „Chwała i sława Jana III w sztuce i literaturze XVII-XX w.”.

W latach 1973-1974 równoległe z pracą w Wilanowie Wojciech Fijałkowski pełnił funkcję zastępcy dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie. W tym

czasie zorganizował kilka prestiżowych wystaw sztuki polskiej za granicą, między innymi we Włoszech, Norwegii, RFN, Szwajcarii i ZSRR (w Moskwie i w petersburskim – wówczas leningradzkim – Ermitażu).

Od 1948 roku brał czynny udział w działalności Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy, sprawując w latach 1964-1966 funkcję przewodniczącego Komisji Inwestycyjnej Komitetu Warszawskiego SFOS. W latach 1973-1980 był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Warszawie oraz przewodniczącym Krajowej Komisji Pracowników Muzeów i Konserwacji Zabytków przy Zarządzie Głównym Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki. Ponad 30 lat działał w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy, a w latach 1983-1993 był członkiem prezydium i przewodniczącym Komisji Ochrony Zabytków.

Od 1993 do 1995 roku był sekretarzem Rady Kultury przy Prezydencie Rzeczypospolitej oraz członkiem Rady Programu Rozwoju Warszawy „Warszawa XXI wieku”. Prezes Zarządu Głównego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w latach 1992-1998, wiceprezes Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami, przewodniczący Komitetu Budowy Pomnika Juliusza Słowackiego na Placu Bankowym, rzeczoznawca Ministerstwa Kultury w dziedzinie rewaloryzacji zabytkowych zespołów architektonicznych. W roku 1993 i 1994 był organizatorem warszawskich Europejskich Dni Dziedzictwa. W 1993 roku został współpracownikiem fundacji Centrum Europejskie Natolin, gdzie

pełnił funkcje przewodniczącego Komisji Rzecznawców ds. Ochrony Zabytków oraz członka rady fundacji.

Członek Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, honorowy członek Stowarzyszenia Francaja-Polska, członek polskich narodowych komitetów ICOM i ICOMOS.

Wieloletni redaktor naczelny czasopisma „Ochrona Zabytków” i przewodniczący rady redakcyjnej „Spotkań z Zabytkami”, opiekun naukowy publikacji z serii „Biblioteka Towarzystwa Opieki nad Zabytkami”.

Autor wielu publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu historii sztuki, muzealnictwa, ochrony i konserwacji zabytków, varsavianów, jak również kultury artystycznej czasów Jana III. Najważniejsze publikacje książkowe Wojciecha Fijałkowskiego, *Wnętrza pałacu w Wilanowie* i *Królewski Wilanów*, do dzisiaj zachowały wartość naukową. Za działalność naukową i popularyzatorską, a przede za książkę *Wnętrza pałacu w Wilanowie* – pozycję wyróżnioną wśród varsavianów sezonu 1977/1978 – otrzymał Dyplom Honorowy Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie oraz Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu m.st. Warszawy.

Za osiągnięcia w dziedzinie muzealnictwa i ochrony zabytków oraz upowszechniania sztuki polskiej w kraju i poza jego granicami został odznaczony Krzyżem Kawalerskim, Oficerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, jak również Srebrnym Krzyżem Zasługi. Został także uhonorowany belgijskim Krzyżem Oficerskim

Orderu Leopolda. Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej i Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Wyróżniony Złotą Odznaką Odbudowy Warszawy, złotą honorową odznaką „Za zasługi dla Warszawy”, Złotą Honorową Odznaką Towarzystwa Przyjaciół Warszawy, odznaką Zasłużony Działacz Kultury oraz złotą odznaką „Za opiekę nad zabytkami”. Laureat nagrody artystycznej Ministra Kultury i Sztuki w 1973 roku oraz nagrody m.st. Warszawy za szczególne zasługi dla stolicy w 1979 roku.

Doktor Wojciech Fijałkowski należał do generacji muzealników, którzy po II wojnie światowej organizowali współczesną sieć muzeów polskich. Przypadło mu w udziale jedno z najtrudniejszych zadań: uratowanie przed zniszczeniem, konserwacja i ochrona jedyne ocalałego w całości pałacu warszawskiego – królewskiej rezydencji wilanowskiej, z której losami związał się na całe swoje życie. Przystosowanie zabudowań pałacowych do nowych potrzeb muzealnych wymagało gruntownej wiedzy zawodowej, umiejętności organizacyjnych, konsekwencji w działaniu, także rozwinięcia programów badawczych, a następnie takich działań technicznych, które pozwalały na przetrwanie zabytku i jego parkowego otoczenia. Dzięki niemu powstała wysoko ceniona placówka muzealna, z głęboko przemyślanym programem ekspozycji, z wyspecjalizowaną kadrą, pracownikami konserwatorskimi oraz nowoczesnymi urządzeniami magazynami zbiorów. Wilanowska instytucja przez dziesięciolecia stanowiła wzór dla muzeów

rezydencjonalnych w kraju oraz właścicieli zabytkowych pałaców i dworów.

Po przejściu na emeryturę Wojciech Fijałkowski kontynuował współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami kultury, zajmując się ochroną zabytków. Cały czas współpracował z wilanowskim muzeum, czynnie uczestnicząc w badaniach konserwatorskich, seminariach i konferencjach, a także w kampaniach społecznych. Do najbardziej znanych należą organizacja konserwacji zabytkowych

nagrobków na Powązkach i budowa pomnika Juliusza Słowackiego na placu Bankowym w Warszawie. Nie sposób pominąć też jego pomocy przy konserwacji zabytków w parafii pw. św. Anny w Wilanowie. Ogromną wagę przywiązywał do działalności wychowawczej i popularyzatorskiej muzeum, w którą angażował się osobiście. Uzpełnieniem aktywności na tym polu było szerokie i wszechstronne uczestnictwo w organizacjach pozarządowych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego Polski.

Wojciech Fijałkowski był człowiekiem nie tylko ogromnej wiedzy, lecz także wielkiego serca. Zawsze wszystkim życzliwy, w sposób niezwykle cierpliwy odnoszący się do nieustających próśb młodszych kolegów, skromny, nigdy nie odmawiający rady i pomocy. Powszechnie szanowany i lubiany, szczególnie za dystans do otaczającego świata i niezwykle poczucie humoru. □

---

*Pracownicy Muzeum Pałacu
Króla Jana III w Wilanowie*